

Čet, 23-9-2021, 12:32:36

Komentirajte



Kolumne



Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

Krovni prozori

Ovo može biti i vaš novi pogled.

Saznaj

Dodir

Poveznice

Snalaženje



T. Šovagović: Tragom dr. Ivana Šretera (6)

Objavljeno: 05. rujna 2021.



3 komentara

Gdje počivaju zemni ostatci dr. Ivana Šretera?

U deset nastavaka donosimo priloge o najviše pozicioniranom hrvatskom dužnosniku ubijenom u Domovinskom ratu, pakračkom liječniku dr. Ivanu Šreteru (1951. – 1991.), o tridesetoj obljetnici njegove otmice na barikadi u Kukuljencu (18. kolovoza 1991.) i ususret 70. obljetnici rođenja (22. prosinca 1951.). Njegovo tijelo još nije pronađeno.

Jezik na život

Zaborav je vjerojatno najveća kazna. Katkad je potrebno poduzeti korak više da se upamti. Zato sjećanje na dr. Ivana Šretera zorno živi i putem natječaja časopisa „Jezik“ za najbolju novu hrvatsku riječ. Nagrada s njegovim imenom dodjeljuje se o Danima hrvatskoga jezika u ožujku. O simbiozi Zaklade „Dr. Ivan Šreter“ i časopisa „Jezik“ razgovarali smo s urednikom časopisa i sveučilišnom profesoricom Sandom Ham, koja je najprije podsjetila na povijest i razloge ustanovljenja Dana hrvatskoga jezika.



Sveučilišna profesorica Sanda Ham, predsjednica povjerenstva za dodjelu Šreterove nagrade za najbolju novu hrvatsku riječ

„Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici 28. veljače 1997. donio je odluku o proglašenju Spomen-tjedna Dani hrvatskoga jezika. Dani 11. – 17. ožujka, svake godine, proglašeni su Danima hrvatskoga jezika. Taj je nadnevak u povodu obljetnice Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika koja se sastavljala i potpisivala 11. – 17. ožujka 1967. Deklaracija je bila prekretnica u jezikoslovnoj misli u nas – hrvatski su jezikoslovci, književnici i hrvatske kulturne i znanstvene institucije odbili surađivati u izgradnji umjetnoga i politički nametnutoga 'hrvatskosrpskoga' jezika: Deklaracija je bila hrvatski odgovor na unitaristički Novosadski dogovor iz 1954. Iz toga je dogovora izrastao Novosadski pravopis 1960. Tim se pravopisom pokušalo u bitnome mijenjati hrvatsku pravopisnu normu. Unitaristički Novosadski dogovor poslužio je za nametanje i širenje srpskoga jezika u javnom hrvatskom životu. Pod parolom 'saveznoga' jezika srpski je postao jezik diplomacije i vojske. Deklaracija je tražila pravo hrvatskoga jezika na javnu upotrebu u Hrvatskoj. Budući da onodobnoj unitarističkoj politici nije odgovaralo što su se hrvatske glave uzdignule iznad jugoslavenske močvare, na sudionike deklaracijskih zbivanja podignuta je hajka ne bi li se deklaracijski zahtjevi silom ugušili. U spomen na te presudne dane, provodi se i natječaj za najbolju novu hrvatsku riječ. Pobjedničke se riječi javnosti priopćavaju u Danima hrvatskoga jezika kao prinos obilježavanju deklaracijskih dana“, sažela je dr. Ham i naglasila da nagrada opravdano nosi ime hrvatskoga jezičnoga mučenika i hrvatske žrtve u Domovinskom ratu – liječnika Ivana Šretera.

HR kalendar

- 23. rujna 1992. – ratna zbivanja
- 23. rujna 1991. – ratna zbivanja
- 23. rujna 1876. rođen Franjo Horvat Kiš
- 23. rujna 1669. utemeljeno sveučilište u Zagrebu
- 23. rujna 1526. Krsto Frankopan izabran za "regenta i protektora" Hrvatske
- 22. rujna 1993. – ratna zbivanja
- 22. rujna 1991. – ratna zbivanja
- 22. rujna 1913. rođen Božidar Kavran

Pretraži hkv.hr

POBOLJŠAO Google



Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044



Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkv.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr



smješteni ovisno o sadržaju i rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko [Googlea](#) uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi_pojam site:hkv.hr“.

Administriranje

Korisničko ime

Lozinka

Zapamti me

- o Zaboravili ste korisničko ime?
- o Zaboravili ste lozinku?



Sanda Ham, glavna i odgovorna urednica časopisa „Jezik“



„Unaprijeđen u časnika“

Dotaknula se zatim i glasovitoga slučaja, već dijelom opisanoga u ovim prilozima i tematiziranoga u više navrata na Portalu HKV-a (osobito Hrvoje Hitrec i Đuro Vidmarović), započetoga nesretne srijede 3. listopada 1984. godine u tadašnjoj Bolnici za rehabilitaciju „Božidar Maslarić“ u Lipiku. Tada je, već pri kraju smjene i preko reda, dr. Šreter primio Stevu Majstorovića iz Nove Gradiške i upisao mu u zdravstveni karton „umirovljeni časnik“ umjesto usmeno izrečenoga „penzionirani oficir“. Dvanaest dana poslije toga u pismima čitatelja u dežurnim državnim dnevničkim novinama „Vjesniku“ objavljen je kratki članak s nadnaslovom „Može li tako?“ i glavnim naslovom „Unaprijeđen u časnika“ začuđenoga „omladinca, skojevca i jednoga od mladih sudionika NOB-a“. Zakotrljao se medijski, disciplinski i sudski progon koji će gotovo tri godine poslije dr. Šretera smjestiti u bjelovarski zatvor. Zbog dviju hrvatskih riječi. Završavalo se na istom mjestu zbog „Ustani, bane“ ili „Vile Velebita“, ali zbog pisanja hrvatskim jezikom na radnom mjestu – s tim se fizijatar široke naobrazbe teško mirio.

MOŽE LI TAKO?

Unaprijeđen u »časnika«

Kao omladinac, skojevac i jedan od mladih sudionika NOB-a, boreći se zajedno sa starijima i od njih svakodnevno učeći život i živjeti, nisam ni u snu pomišljao da ću takoreći pod stare dane doživljavati neugodnosti i ponižavanja, čak do ismijavanja. U borbi sam i ranjen, postao sam oficir. Sada, kao umirovljenik, prisiljen sam da tražim liječničku pomoć. Kako protumačiti postupak liječnika u Bolnici za rehabilitaciju »Božidar Maslarić« u Lipiku?

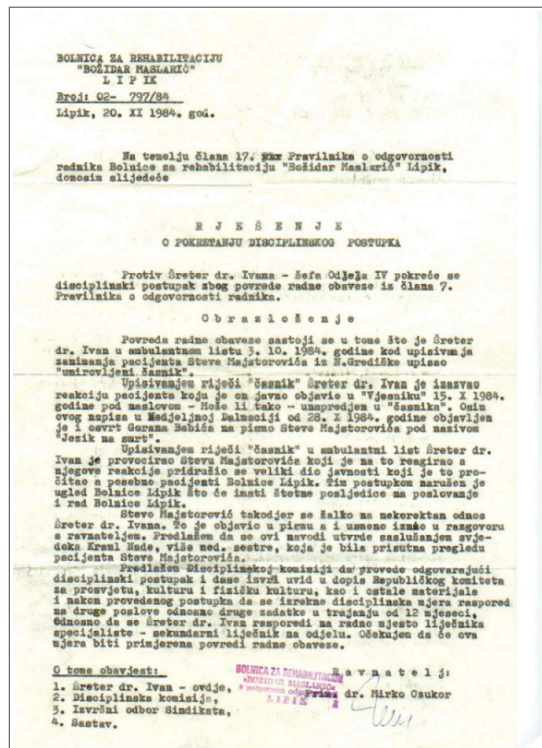
Pišući »ambulantni list«, bio je osoran i neljubazan. Ni jedne utješne riječi za bolesna čovjeka. Kad je htio saznati moje zanimanje (da ga unese u obrazac), ja sam jasno i glasno rekao »penzionirani oficir, JNA«. Kad sam doputovao kući, pročitao sam da me taj liječnik (dr Ivan Šreter) »unaprijedio« iz penzioniranog oficira JNA u – »umirovljenog časnika«.

Stevu MAJSTOROVIĆ
Nova Gradiška

Članak „Unaprijeđen u časnika“ Stevu Majstorovića objavljen u pismima čitatelja u „Vjesniku“ 15. listopada 1984. godine nakon kojega je otpočeo progon dr. Šretera. Članak je objavljen i u knjizi „Dr. Ivan Šreter“ na str. 38. uz tekst odvjetnika Milana Vukovića „Sudski progoni hrvatstva“

„Dr. Ivan Šreter žrtva je jugoslavenskoga komunističkoga režima: najprije je zbog upotrebe hrvatskih riječi 'umirovljeni časnik' smijenjen s mjesta voditelja bolničkoga odjela u lipičkoj bolnici, potom je optužen da vrijeđao i omalovažavao 'socijalističke patriotske i nacionalne osjećaje građana' i na kraju osuđen na zatvorsku kaznu. Naime,

bolesniku kojega je liječio u Lipiku 'penzioniranom oficiru JNA' upisao je u bolnički ka
Izvorni dokument o tom događaju – rješenje disciplinskoga postupka koji se vodio pro
mjestu u lipičkoj bolnici – objavljen je u časopisu 'Jezik' 2008. Iz dokumenta se jasno vidi da je upotreba hrvatskoga
jezika bila doslovce opasna i da su se gubila radna mjesta i ugled zbog hrvatskih riječi. U jugoslavensko vrijeme
upotreba je hrvatskih riječi bila zabranjena (hrvatski pridjev 'umirovljeni' umjesto srpskoga 'pensionirani'), a osobito
hrvatskoga vojnoga nazivlja (hrvatski vojni čin 'časnik' umjesto jugoslavenskoga 'oficir'), istaknula je profesorica
Ham, uz dodatak za mlade naraštaje da je hrvatsko vojno nazivlje u Jugoslaviji smatrano nacionalističkim i
„protunarodnim“.



Rješenje o disciplinskom postupku protiv dr. Ivana Šretera u lipičkoj bolnici, objavljeno u časopisu „Jezik“ 2008. godine

Hrvatsko vojno nazivlje iz 19. st. smatrano je „ustaškim“

„Valja napomenuti da hrvatsko vojno nazivlje ima dugu tradiciju. Općenito se tvorcem hrvatskoga vojnoga nazivlja smatra poznati hrvatski leksikograf iz 19. stoljeća Bogoslav Šulek. On je pravila vojne službe prevodio s mađarskoga jezika na hrvatski. Tako je nastao 'Naredbenik za kraljevsko hrvatsko-ugarsko domobranstvo'. Prva je knjižica objavljena 1870., a slijedio ih je još dvadeset, čini se da je posljednja bila otisnuta 1912. Šulekove su se knjižice u ta četiri desetljeća pretiskivale i mijenjale naslov, od 'naredbenika' do 'službovnika': 'Službovnik za kraljevsko ugarsko domobranstvo'. Riječ je o poznatom hrvatskom domobranskom nazivlju. Smatra se da su Šulekovi 'naredbenici' i 'službovnici' poslužili kao temelj za Tóthov 'Rječnik vojnoga nazivlja', 1900. Suvremeno hrvatsko vojno nazivlje utemeljeno je velikim dijelom na Šulekovim nazivima. To je hrvatsko nazivlje upotrijebio Ivan Šreter nazivajući jugoslavenskoga oficira časnikom, to je nazivlje desetljećima bilo proganjano ili je bilo predmetom poruge. U jugoslavensko je doba povezivanje i poistovjećivanje određene politike s određenom jezičnom stilizacijom bilo uobičajeno, napokon, tako se Hrvate zastrašivalo 'endehazijskim hrvatskim' kada im se htjelo oduzeti pravo na 'hrvatskost' hrvatskoga. Tako se i hrvatsko vojno nazivlje smatralo 'ustaškim' makar je ono nastalo još u 19. stoljeću“, kazala je naša sugovornica.

Ponuda ▼ HT O nama

Facebook icon Twitter icon RSS icon

hkvr.hr

Razgovori ▼ Reportaže ▼ Vijesti ▼ Kultura ▼ Domovini

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA PAKRAC
Općinski sudac za prekršaje
broj: 11-241/86
Pakrac, 27.VI 1986.

Općinski sudac za prekršaje Pakrac, nadležan u
sukladu čl. 57. Zakona o prekršajima u prekršajnom postupku protiv
Šreter Ivana, zbog prekršaja iz čl. 3.st.1.ZAKONA, na temelju čl. 114.ZK-a donosi

R J E Š E N J E

Okrivljeni: ŠRETER IVAN, sin Josipa, r.o. 02.01.1952.g.
u Pakracu, po zanimanju liječnik, zaposlen u Bolnici Lipik, stanuje u Pakracu
Učesnik dovice Markovića Zdr.17, po
narodnosti Hrvat, neoženjen, prosječni
GD 55.000.-dinara, do sada ne kažnjava

K r i v j e

što je dana 08.10.1986.g. u ordinaciji Bolnice Lipik nakon izvršenog liječničkog pregleda nad pacijentom Majstorović Stevom, a prilikom popunjavanja ambulantskog lista pitao pacijenta za zanimanje, te na njegov odgovor da je vojni penzioner, izdao je "Šta je to", a na ponovni odgovor pacijenta da je penzioner, odnosno oficir JNA-a, u ambulantski list u rubricu zanimanje upisao umirovljeni časnik,

dakle, na javnom mjestu isevanjem vraćao i osalovao socijalističko, patriotske i nacionalne osjećaje građana,

Šine je počinio prekršaj iz čl. 3.st.1.Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, pa se na temelju istog proglasa,

K a ž n j a v a

kaznom zatvora u trajanju od 50 dana/pedeset/.

Okrivljeni je dužan u roku od 15 dana od dana privrednosti ovog rješenja javiti se ovom sudu za prekršaje radi upućivanja na izvršenje kazne zatvora.

Ako se okrivljeni sam ne javi naredit će se privode-nje na njegov trošak.

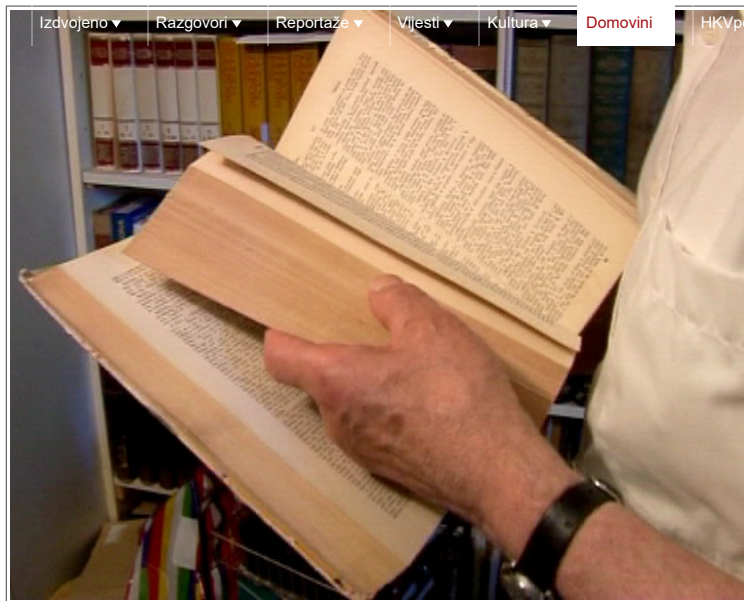
Okrivljeni se mora odmah vratiti na posao.

Prvostupajsko rješenje općinskoga sudca za prekršaje u Pakracu 27. lipnja 1986. godine – objavljeno u knjizi „Dr. Ivan Šreter“ na str. 39. uz tekst odvjetnika Milana Vukovića „Sudski progoni hrvatstva“

Opširno je o sudskom postupku protiv dr. Šretera pisao i njegov odvjetnik Milan Vuković u knjizi „Sudski progoni hrvatstva (Dokumenti vremena)“, Narodne novine, Zagreb, 1995. (str. 161. – 167.). Isti Vukovićev tekst objavljen je i u knjizi svjedočanstava o dr. Ivanu Šreteru. U filmu Dražena Bušića „Časnik mirotvorac“, o nastojanjima da se pomogne i hrvatskomu jeziku i njegovu zagovaratelju u medicinskoj dokumentaciji, govorio je nedavno preminuli jezikoslovac akademik Stjepan Babić. Nažalost, u vremenima za koja će mnogi pogriješno reći da su bila labavija od onih za života Josipa Broza Tita – uporni i hrabri dr. Šreter nije imao baš nikakve šanse. Degradacija s dužnosti šefa odjela na sekundarnoga liječnika-specijalista, pojedina prijateljstva na kušnji (ili dokaz da nisu ni bila prijateljstva), nerazumijevanje okoline – jugoslavenski sustav zadovoljno je trijao ruke.



Nedavno preminuli jezikoslovac akademik Stjepan Babić svjedočio je 2009. u dokumentarnom filmu „Časnik mirotvorac“ o slučaju dr. Šretera s „umirovljenim časnikom“ i dokazivao da je „časnik“ stara hrvatska riječ



„Zemljica čarna, trava zelena“

„Bez obzira na mišljenje struke i činjenicu da je upotrijebio dvije hrvatske riječi, osuđen je Šreter 20. siječnja 1987. na kaznu zatvora od pedeset dana. Time je postao jedan od hrvatskih jezičnih mučenika – pridružio se Hrvatima koji su suđeni zbog hrvatskoga jezika. Smiljana Rendić odslužila je dvije godine zatvora zbog časopisnoga članka o hrvatskom jeziku (1971.), Ivan Ščurić zbog usputne izjave da ne zna čitati rukopisnu ćirilicu osuđen je 1974. godine (u žalbenom postupku presuda je poništena). Šreterova zatvorska kazna očito nije zadovoljila velikosrpski apetit, književnik Goran Babić napisao je 28. listopada 1984. u 'Nedjeljnoj Dalmaciji' članak pod nazivom 'Jezik na smrt', prisjetila se Sanda Ham rečenica koje su pozivale na linč i Šreterovu smrt zbog uporabe hrvatskoga jezika: „Ludilom, bjesnilom obuzetu, beštiju valja liječiti, kako stari spisi kažu, otrovom, vatrom i željezom. Ako ni to ne pomogne, zna se i što preostaje. Zemljica čarna, trava zelena.“



Dr. Ivan Šreter u vrijeme pred odsluženje zatvorske kazne zbog „umirovljenoga časnika“, snimljen na blagdan Sveta tri kralja u Pakracu 1987. godine. Uz njega stoje Ivica Špančić, Vjeko Varat i Renata Gajšak

Uredništvo "Nedjeljne Dalmacije" predvođeno Duškom Mažibradom, s redakcijom velikih zagovornika demokracije nakon raspada Jugoslavije, moglo je onomad proslaviti što je napokon dolijao mrski im dr. Šreter. Sedam godina poslije toga, za razliku od novopečenoga Beograđanina Gorana Babića ostali novinari ND-a ostali su u Splitu, promatrajući rađanje hrvatske samostalnosti, izboreno od strane časnika Hrvatske vojske dok sa svih strana bombardiraju Majstorovićeve oficire JNA.

Da su riječi najsnažnije oružje, potvrdilo se 18. kolovoza 1991. na barikadi u Kukunjevcu, kada su pobunjeni Srbi tzv. dobrovoljačkoga voda iz Dobrovca zatočili, a poslije mučili i ubili dr. Šretera. Nesumnjivo, izloženo zalaganje za hrvatski jezik druga će strana uvijek smatrati „ustaškim dejstvovanjem“, kao i hrvatsku državu. Trajno će im kao odgovor (tada crvenih partijskih moćnika, danas zelenih boraca za ljudska prava) poželjeti „zemljicu čarnu i travu zelenu“ – u ime slobode izražavanja, satire, čega god, samo da izumre ili bude pogubljeno ono što je hrvatsko. Jer je njima smiješno, duhovito, jer „jeziku je svejedno“.

Mnogo godina poslije, profesorica Ham smatra kako je i nju novinar i književnik Boris Dežulović, na istovjetan način kao Goran Babić dr. Šretera, osudio u članku „Smrt gospođe S.“ u „Slobodnoj Dalmaciji“ 4. travnja 2012. godine, sprdajući se s natječajem za najbolju novu hrvatsku riječ. Kao i u bivšoj državi, satira je rezervirana za lijeve, a ponižavanje (ako već ne može „jezik na smrt“ po kratkom postupku) za neistomišljenike. Danas je pak Goran Babić

Nagrada koja od 2006. nosi ime dr. Šretera

„Šreterovi su prijatelji osnovali Zakladu 'Dr. Ivan Šreter' i priklonili se 'Jezikovu' natječaju. Zbog toga nagrada za najbolju novu hrvatsku riječ nosi ime dr. Šretera, a pokrovitelj joj je Šreterova zaklada. 'Jezikov' natječaj traje od 1993. godine, ali od 2006. nagrada nosi Šreterovo ime, novčana je i svečano se javno dodjeljuje u Pakracu ili Lipiku. U svečanosti sudjeluju slavodobitnici, članovi Povjerenstva, Šreterovi zakladnici, gradonačelnici obaju gradova, liječnici lipičke bolnice i brojni ugledni gosti iz Pakraca, Lipika, Zagreba i Osijeka. Proglašenje najboljih novih riječi postalo je godišnji medijski događaj, barem mjesec dana piše se u novinama i na portalima, govori na radiju i televiziji o hrvatskom jeziku i novim riječima. A tu je uvijek i spomen na dr. Šretera“, iznijela je osnovne podatke profesorica Ham.

U ovih petnaest godina, koliko „Jezikov“ natječaj i nagrada nosi ime dr. Ivana Šretera, pobijedile su ili izabrane kao najbolje hrvatske riječi uspornik (ležeći policajac), naplatnica (naplatna kućica), proširnica (stent), osobnik (OIB), ispraznica (floskula), zatipak (tipfeler), alkomjer (naprava za testiranje količine alkohola u krvi), istovrijednik (ekvivalent), zapozorje (prostor iza pozornice umjesto engl. „backstage“), bilješkinja (umjesto javna bilježnica) i dišnik (respirator). Natječaj je svake godine otvoren do 22. prosinca, rođendana dr. Ivana Šretera, koji bi jamačno bio ponosan na sva nastojanja za očuvanjem hrvatskoga književnoga jezika.



Kipić koji predočava Ivana Šretera, rad akademskoga kipara Tončija Fabrisa



Prva dodjela Šreterove nagrade, 2007. u Pakracu. U prvom redu nagrađenici: Nikola Kovačević, Nada Arar Premužić, Branko Šamija. U drugom redu predsjednik Šreterove zaklade Marijan Bušić i predsjednik Povjerenstva za izbor najbolje riječi akademik Stjepan Babić

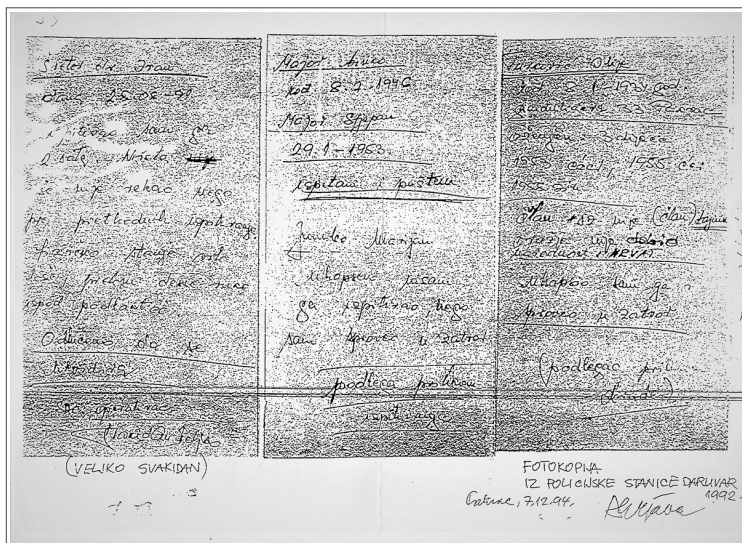


Vilim Pantlik primio je 2008. godine Nagradu „Dr. Ivan Šreter“ za najbolju novu hrvatsku riječ u 2007. godini – naplatnica; isječak iz filma „Časnik mirotvorac“ Dražena Bušića



Dodjela Šreterove nagrade 2015. u Pakracu. Predsjednica Povjerenstva za izbor nove riječi Sanda Ham, nagrađenik Hrvoje Senješ, član Povjerenstva Hrvoje Hitrec

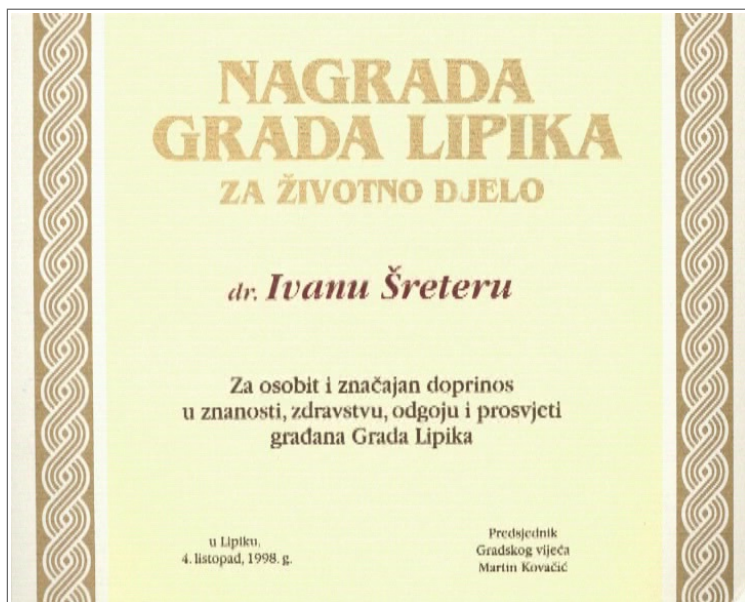
Jedno nepredvidljivo časničko poslijepodne iz 1984. učinilo je dr. Šretera zatvorenikom 1987. na deset dana (nakon što je djelomično prihvaćena žalba i smanjena prvotno izrečena zatvorska kazna od 50 dana). Pustio je bradu i zamolio sestre da skrivaju majci Danici prave razloge odlaska „na službeno putovanje“. Malo tko je imao sluha za njegov slučaj, malo tko se želio zamjeriti moćnim medijima i drugim ustanovama. Govorili su mu bližnji, kao i uvijek u strahu od vladajuće klike – pusti, nemoj se bosti s rogatima. Ali dr. Šreter za svoja je uvjerenja išao do kraja, do smrti.



Preslika zapisa s ispitivanja dr. Šretera 28. kolovoza 1991. i vlastoručni potpis SAO-operativca Veljka Svakidana ispod rečenice „odlučeno da se likvidira“. Piše: „Ispitivao sam ga 2 sata. Ništa nije rekao nego pre prethodnih ispitivanja. Fizičko stanje vrlo loše, prelom desne ruke ispod podlaktice. Odlučeno da se likvidira“

Svakidan smrtne presude

Svi koji nešto znaju o zločinu a šute, ubijaju dr. Šretera na istovjetan način kao što j Babićevo pero. Ili sedam godina poslije toga u Branešćima (jedini pravomoćn **Domovini** inilo smrtonosno /eljko Svakidan, nadovezujući se na „Jezik na smrt“, kratko i jasno, vlastoručnom bilješkom – „odlučeno da se likvidira“. Ima li razlike potpiše li smrtnu presudu viško-opuzenski pjesnik s Dorćola ili pobunjeni Srbin iz Šibovca nesuđene SAO Zapadna Slavonija? Neprocesuirane osobe izvršile su dvije smrtno presude dr. Šreteru. Jadna je zemlja koja to ne upamti, pa ponavlja, jadan je čovjek bez imena, jezika i roda, pa živi. Je li odlučeno i da se zaboravlja? Je li uopće prošla ona 1984. godina, s Orwellom i bez njega? Da, može se na sve i okrenuti ili pognuti glava, lakše je tako. Pa neka Ministarstvo istine i dalje bezbrižno radi svoj okrutni posao.



Nagrada Grada Lipika za životno djelo pokazala je, makar i posmrtno, opravdanost svestranih nastojanja dr. Ivana Šretera



„Navik on živi ki zgine pošteno“

(nastavlja se)

Tomislav Šovagović

Članak je dio niza „Tragom dr. Ivana Šretera“, a objavljen je u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2021. godini Agencije za elektroničke medije.



Povezano:

T. Šovagović: Tragom dr. Ivana Šretera (1)

T. Šovagović: Tragom dr. Ivana Šretera (2)